

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain muuttamisesta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain muuttamisesta (HE 199/2021 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Talousvaliokunta (TaVM 35/2021 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain (117/2011) 9 §,
muutetaan 1, 3 ja 4 §, joista 4 § samalla siirretään lakiin lisättävään 1 a lukuun, 2 luvun otsikko sekä 5—8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 20 ja 21 §,
sellaisina kuin niistä ovat 7 § osaksi laissa 1404/2016 ja 21 § laeissa 130/2013 ja 1404/2016, sekä
lisätään lakiin uusi 1 a luku ja 12 a § seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on sähkön toimitusvarmuuden tason turvaaminen sähkönkulutuksen huippujen ja merkittävien sähköntuotannon ja -tuotannon häiriöiden aikana sekä luoda edellytykset sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavan tehoreservin tarpeen arvioinnille ja tehoreservin ylläpitämiselle Suomen sähköjärjestelmässä.

Eduskunnan vastaus EV 201/2021 vp

Tehoreservin hankinta on pyrittävä järjestämään siten, että tehoreservijärjestelmään valikoituvat parhaiten tehoreserviksi soveltuvat voimalaitosyksiköt, energiavarastot ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevät kohteet ja että tehoreservijärjestelmä toteutetaan taloudellisesti ja suunnitelmallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisena kokonaisuutena ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.

3 §

Tehoreservin ottaminen ajoon ja käytösäännöt

Sähkömarkkinalain (588/2013) 8 §:ssä tarkoitettu järjestelmävastaava kantaverkonhaltija määrää tehoreservinä toimivan voimalaitosyksikön, energiavaraston ja sähkönkulutuksen jouston ottamisesta ajoon tehoreservin käytösääntöjen mukaisesti. Ajoon on määrättävä enintään sähköjärjestelmän tarpeen vaatima määrä yksiköitä. Ajoon määrättävät yksiköt on valittava kokonaistaloudellisesti perustellun ajojärjestyksen mukaisesti.

Käytösäännöt tulee asettaa siten, ettei niillä perusteettomasti vaikuteta sähkön tarjontaan ja sähkön hinnan määräytymiseen markkinoilla ja niissä on otettava huomioon sähkön sisämarkkinoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/943, jäljempänä *sähkömarkkina-asetus*, 21, 22, ja 26 artiklassa säädetyt vaatimukset. Käytösäännöt tulee julkaista.

1 a luku

Sähköjärjestelmän resurssien riittävyys

3 a §

Sähköjärjestelmän resurssien riittävyysarviointi

Energiaviraston tehtävänä on laatia kansallinen sähköjärjestelmän resurssien riittävyysarviointi sähkömarkkina-asetuksen 24 artiklan mukaisesti vähintään joka toinen vuosi.

3 b §

Päätös sähkön toimitusvarmuuden tavoitetasosta

Energiaviraston tehtävänä on laatia työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotus sähkötoimitusvarmuuden tavoitetasoksi sähköjärjestelmässä.

Valtioneuvosto päättää sähkömarkkina-asetuksen 25 artiklan mukaisesti sähkön toimitusvarmuuden tavoitetasosta sähköjärjestelmässä Energiaviraston ehdotuksen pohjalta. Päätös on julkaistava.

Eduskunnan vastaus EV 201/2021 vp

4 §

Tehoreservin tarpeen määrittäminen

Energiaviraston tehtävänä on määrittää tarvittava tehoreservin määrä vähintään kahden vuoden välein.

Tehoreservin määrä on mitoitettava sähkötoimitusvarmuuden tavoitetasosta annetun valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Tehoreservin määrän mitoittamisessa on otettava huomioon myös sähköjärjestelmän resurssien riittävyysarviointi ja sähkömarkkina-asetuksen 21 artiklan 6 kohdassa säädetyt edellytykset uusien sopimusten tekemiseksi. Lisäksi on otettava huomioon tarjolla olevan, vaatimukset täyttävän kapasiteetin määrä sekä tehoreservin hankintakustannukset.

Tarvittavan tehoreservin määrä sekä sen määrittämisessä käytetyt perusteet on julkaistava.

Kansantaloudellisesti perustellusta, toimitusvarmuuden kustannustehokkaaseen turvaamiseen liittyvästä syystä Energiavirasto voi tehoreservin hankintapäätöstä tehdessään poiketa 1 momentissa tarkoitettusta tehoreservin määrästä. Poikkeaminen ei kuitenkaan saa olla merkittävä.

Tarkentavia säännöksiä 4 momentissa tarkoitettusta kansantaloudellisesti perustellusta, toimitusvarmuuden kustannustehokkaaseen turvaamiseen liittyvästä syystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

2 luku

Tehoreservin hankinta ja ylläpitäminen

5 §

Tehoreservin hankinta

Energiavirasto voi hyväksyä tehoreservijärjestelmään viraston määrittämän tehoreservin tarpeen edellyttämän määrän vaatimukset täyttäviä voimalaitosyksiköitä, energiavarastoja ja sähkönkulutuksen joustoon kykeneviä kohteita. Ahvenanmaan maakunnassa, Ruotsissa, Virossa ja Norjassa sijaitseva voimalaitosyksikkö, energiavarasto tai sähkönkulutuksen joustoon kykenevä kohde voidaan hyväksyä tehoreserviin, jos Energiavirasto arvioi, että osallistuminen on teknisesti mahdollista ja sähkömarkkina-asetuksen 26 artiklassa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Tehoreservin hankinnan on perustuttava tasapuolisten ja julkistettujen perusteiden pohjalta tapahtuvaan avoimeen, läpinäkyvään ja syrjimättömään menettelyyn. Energiaviraston tehtävänä on laatia tehoreservin hankinnan ehdot sekä järjestää tehoreservin hankinta niiden pohjalta vuosittain.

Energiaviraston on tehtävä tehoreservin hankinnasta kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Sen on kuultava ennen hankintapäätöksen tekemistä järjestelmävastaavaa kantaverkonhaltijaa hankintamenettelyyn osallistuvien voimalaitosyksiköiden, energiavarastojen ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevien kohteiden soveltuvuudesta toimia tehoreservinä.

Eduskunnan vastaus EV 201/2021 vp

6 §

Tehoreservinä toimivien yksiköiden valintaperusteet

Hankintamenettelyssä saaduista tarjouksista Energiaviraston on hyväksyttävä ne, jotka ovat tehoreservin hankintaan liittyvien vertailuperusteiden mukaan tehoreservijärjestelmän tavoitteiden kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimpia tai ne, jotka ovat hinnaltaan halvimpia. Kokonaistaloudellisesti edullisimpien tarjousten vertailuperusteina käytetään hintaa, teknisiä ansioita, toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia tai muita vastaavia perusteita.

Tarkempia säännöksiä hankintamenettelyssä käytettävistä kokonaistaloudellisesti edullisimpien tarjousten vertailuperusteista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava tarjouspyyntöasiakirjoissa. Vertailuperusteiden ja painotusten on oltava perusteiltaan selkeitä, läpinäkyviä ja syrjimättömiä.

7 §

Tarjouksen hylkääminen hankintamenettelyssä

Energiavirasto saa hylätä hankintamenettelyyn osallistuvan voimalaitoksen, energiavaraston tai sähkönkulutuksen joustoon kykenevän kohteen haltijan tekemän tarjouksen, jos:

1) tarjottu voimalaitosyksikkö, energiavarasto tai sähkönkulutuskohte ei täytä jäljempänä 8 §:ssä asetettuja vaatimuksia;

2) on syytä epäillä, että tarjotun kapasiteetin hinta johtaa tilanteeseen, jossa voimalaitoksen, varaston tai sähkönkulutuskohteen haltijan saama korvaus ylittäisi tässä laissa tarkoitetun tehoreservijärjestelmästä johtuvan velvoitteen täyttämistä aiheutuvat hyväksyttävät kustannukset;

3) tarjous ei muutoin kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla vastaa hankintamenettelyn ehtoja;

4) tarjoajalle on annettu 12 a §:n mukainen valtioneuvoston takaisinperintää koskeva päätös, jota tarjoaja ei ole noudattanut, taikka tarjoaja on valtioneuvoston suositusten mukainen vaikeuksissa oleva yritys;

5) Energiaviraston tiedossa on vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 84 §:ssä tarkoitettu peruste, joka edellyttää tarjoajan sulkemista tarjouskilpailun ulkopuolelle mainitun lain mukaisesti järjestetyssä tarjouskilpailussa.

8 §

Tehoreserviin osallistuville yksiköille asetettavat vaatimukset

Yksikön haltija voi tarjota tehoreservijärjestelmään sellaista erillistä voimalaitosyksikköä, energiavarastoa tai sähkönkulutuksen joustoon kykenevää kohdetta taikka tällaisten kohteiden yhdistelmää, joka täyttää seuraavat vaatimukset:

1) yksiköllä on valmius ajoon enintään 12 tunnin kuluttua käskyn antamisesta 1 päivän joulukuuta ja 28 päivän helmikuuta välisenä aikana ja yhden kuukauden kuluttua muuna aikana;

Eduskunnan vastaus EV 201/2021 vp

- 2) yksikön vähimmäiskapasiteetti on 1 megawatti;
- 3) yksikkö kykenee ajossa ollessaan käyttösäännöissä kulloinkin määriteltyyn tehonmuutokseen;
- 4) yksiköllä on valmius vähintään 200 tunnin ajoaikaan käyttösopimuksen mukaisella täydellä teholla 1 päivän joulukuuta ja 28 päivän helmikuuta välisenä aikana;
- 5) yksikkö täyttää sähkömarkkina-asetuksen 22 artiklan 4 kohdassa kapasiteettimekanismeille asetetut päästöraajat;
- 6) yksikköön kohdistuvat ympäristöluvut ja -vaatimukset eivät estä yksikön ottamista ajoon tehoreservijärjestelmän mukaisesti käyttösopimuksen voimassaoloaikana.

10 §

Tehoreservin käyttösopimus

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija tekee hankintamenettelyssä tehoreservijärjestelmään hyväksytyn voimalaitosyksikön, energiavaraston ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevän kohteen haltijan kanssa sopimuksen yksikön käytöstä Energiaviraston tekemän tehoreservin hankintapäätöksen mukaisesti. Tehoreservin käyttösopimukseen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään julkisista asiakirjoista.

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija asettaa tehoreservin käyttösopimuksessa säännöt tehoreservinä toimivan yksikön käyttövalmiuden ylläpidolle, yksikön käytölle sekä sen tuottaman tai luovuttaman sähkön tai sähkönkulutuksen joustoon ajoon ottamiselle.

Voimalaitosyksikön, energiavaraston ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevän kohteen haltija on velvollinen pitämään tehoreservinä toimivan yksikön käyttösopimuksen edellyttämässä käyttövalmiudessa sekä käyttämään yksikköä ja ottamaan yksikön ajoon käyttösopimuksen edellyttämällä tavalla.

11 §

Tehoreservinä toimivan yksikön haltijalle maksettava korvaus

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija maksaa tehoreservinä toimivan yksikön haltijalle korvauksen tehoreservijärjestelmän mukaisen velvoitteen täyttämiseksi. Korvaus määräytyy Energiaviraston tekemän tehoreservin hankintapäätöksen mukaisesti. Korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tehoreservin käyttösopimuksessa asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi aiheutuvien kustannusten kattamiseksi, kun otetaan huomioon tähän liittyvät tulot ja velvoitteen täyttämistä saatava kohtuullinen tuotto.

Korvaus maksetaan jälkikäteen tehoreservin käyttösopimuksessa määräytyissä jaksoissa.

12 a §

Korvauksen maksamisen erityiset edellytykset

Edellä 11 ja 12 §:n mukaista korvausta ei makseta, jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija tai järjestelmävastaava kantaverkonhaltija ei ole noudattanut eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 1 §:ssä tarkoitettua tuen takai-

Eduskunnan vastaus EV 201/2021 vp

sinperintäpäättöstä taikka jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija on Euroopan unionin valtiontukisääntelyssä tarkoitettu vaikeuksissa oleva yritys.

Energiavirasto voi päättää jatkaa maksatusta, jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija tai järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on korjannut puutteen tai laiminlyönnin. Energiavirasto voi pyytää tuen saajalta vakuutuksen, ettei tuen maksamiselle ole 1 momentissa tarkoitettua estettä.

13 §

Tehoreservin ylläpitämiseen liittyvät tehtävät ja valvonta

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen.

Energiaviraston ja järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä on huolehtia tehoreservin ylläpitoa koskevaan järjestelmään liittyvistä tehtävistä tämän lain mukaisesti. Energiaviraston tehtävänä on lisäksi valvoa lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista, huolehtia tehoreservijärjestelmää ja tukipäätöksiä koskevan ajantasaisen tiedon julkaisusta verkkosivuiltaan sekä toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle riittävät tiedot tehoreservistä sen valtiotukia koskevien tehtävien hoitamiseksi.

14 §

Energiaviraston vahvistamat säännöt ja ehdot

Energiaviraston tulee päätöksellään vahvistaa ennen niiden käyttöönottamista:

- 1) säännöt tehoreservijärjestelmään kuuluvien voimalaitosyksiköiden, energiavarojen ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevien kohteiden käyttövalmiuden ylläpidolle ja niiden käytölle;
- 2) tehoreservin ylläpitoa koskevan järjestelmän rahoittamiseksi perittävien maksujen määräytymisperusteet.

16 §

Tehoreservijärjestelmään liittyvän velvoitteen rikkominen

Energiavirasto voi neljän kuukauden kuluessa rikkomuksen havaitsemisesta määrätä tehoreservin käyttösopimuksen purettavaksi, jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija on tahallaan rikkonut tehoreservijärjestelmään liittyvää velvoitetta, johon hän on sitoutunut tehoreservin käyttösopimuksessa.

Energiavirasto voi velvoittaa tehoreservinä toimivan yksikön haltijan palauttamaan rikkomuksen vakavuudesta riippuen kokonaan tai osaksi korvaukset, jotka järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on käyttösopimuksen perusteella maksanut tälle, jos tehoreservin käyttösopimus on purettu 1 momentin mukaisesti taikka jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija on muutoin rikkonut tehoreservin käyttösopimusta.

Eduskunnan vastaus EV 201/2021 vp

18 §

Tietojen antaminen

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sekä tehoreservinä toimivan yksikön haltijan on annettava Energiavirastolle tässä laissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Energiavirastolla on oikeus tarkastaa tietojen oikeellisuus valvottavan hallinnassa olevissa tiloissa. Tarkastusta ei saa kuitenkaan toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Tarkastuksessa on noudatettava hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädettyä.

Energiavirastolla on liike- tai ammattisalaisuutta koskevan salassapitosäännöksen estämättä oikeus luovuttaa työ- ja elinkeinoministeriölle sen tehtävien hoitamista varten välttämättömät tiedot.

20 §

Järjestelmään liittyvien toimintojen eriyttäminen

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulee eriyttää tehoreservijärjestelmän hoitaminen muista yrityksen harjoittamista liiketoiminnoista. Eriyttämiseen sovelletaan sähkömarkkinalain 12 lukua. Järjestelmän hoitaminen voidaan antaa myös järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kokonaan omistaman tytäryhtiön tehtäväksi. Järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltijalla on oikeus harjoittaa sähkönhankintaa ja -myyntiä järjestelmän hoidon edellyttämässä laajuudessa.

Tehoreservinä toimivan yksikön haltijan tehoreservijärjestelmään liittyvien toimintojen eriyttämiseen sovelletaan eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annettua lakia (19/2003).

21 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Energiaviraston 5 ja 7 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Energiaviraston 5 ja 7 §:n nojalla antamaan päätökseen ja Energiavirastoon sovelletaan, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 126 ja 127 §:ssä, 145 §:n 1 momentissa, 146 §:n 1 ja 2 momentissa, 147 §:n 1 ja 3 momentissa, 149 ja 151—153 §:ssä, 154 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa, 155, 161—163, 165 ja 167 §:ssä sekä 168 §:n 1 momentissa säädetään valitusosoituksesta, hankintapäätöksen tiedoksiannosta, muutoksenhausta ja seuraamuksista sekä hankintayksiköstä, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Energiaviraston 14 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013). Markkinaoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Energiaviraston 5, 7 ja 14 §:n nojalla tekemä päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei valituksen tai hakemuksen käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

Eduskunnan vastaus EV 201/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain tultua voimaan ensimmäinen 5 §:ssä tarkoitettu tehoreservin hankinta saadaan tehdä vasta Euroopan komission hyväksytyä tehoreservijärjestelmän valtiontukena.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin käyttösopimuksiin, jotka on solmittu viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2019 ja joiden voimassaolo päättyy viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2022, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 7.12.2021

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri